

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI XORIJIY
INVESTITSİYALARNI O‘ZLASHTIRISHNI RAG‘BATLANTIRISHNING ASOSIY
YO‘NALISHLARI**

Jo‘rayev Farxod Rustamovich

*Termiz davlat universiteti iqtisodiyot va turizm fakulteti
Iqtisodiyot (Tarmoqlar va sohalar boyicha) talim yo‘nalishi
2-kurs magistranti*

Anotatsiya. *Mazkur maqolada mamlakatimizga jalb qilinadigan investitsiyalar, ularning hamkorlikdagi va rivojlanishdagi o‘rni hamda ahamiyati haqida mulohazalar yuritilgan*

Kalit sozlar. *Iqtisodiy o‘shish, iqtisodiyotni liberallashtirish, Vazirlar maxkamasi, ishlab chiqarish*

Mamlakat iqtisodiyotini, xususan sanoat ishlab chiqarishni rivojlantirish va iqtisodiy o‘shishga erishishda, investitsiya mablag‘laridan oqilona foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa o‘z o‘rinda mamlakat ichki va tashqi investitsiya mablag‘larining iqtisodiyot sektori bo‘yicha taqsimotida to‘g‘ri yo‘nalishni belgilab olishni taqazo etadi. Shu nuqtai nazarda, mamlakat iqtisodiyotiga yo‘naltirilgan investitsiya mablag‘lari samaradorligini aniqlash maqsadga muvofiqdir.

Ta‘kidlash lozimki, mamlakatda to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalarni jalb etish uchun eng qulay investitsiya muhitini shakllantirish maqsadida iqtisodiyotni liberallashtirish, davlat boshqaruvini isloh qilish, tadbirkorlik sub‘ektlari faoliyatiga aralashuvni cheklash, litsenziyalash va ruxsat berish tartib-taomillarini qisqartirish va soddalashtirish, tovarlar (ishlar va xizmatlar)dan erkin foydalanishni ta‘minlash, shuningdek, hududlarda zarur infratuzilmani yaratish borasida keng ko‘lamli chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Soliq yukini kamaytirish va investorlar uchun soliqqa tortish tizimini soddalashtirish, sog‘lom raqobat muhitini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan soliq siyosati va bojxona-tarif jihatdan tartibga solish islohotlari jadal sur‘atlar bilan amalga oshirilmog‘da.

Shu bilan birga, investorlar bilan ishlashda, ayniqsa joylarda, investorlarning tashabbuslari barcha darajadagi hokimliklar tomonidan lozim darajada qo‘llab-quvvatlanmasligi, bu borada vazirlik va idoralar faoliyati aniq muvofiqlashtirilmaganligi bilan bog‘liq byurokratik to‘siq va g‘ovlar hali ham mavjudligi qulay investitsiya muhitini shakllantirish bo‘yicha davlat siyosatining izchilligiga bo‘lgan ishonchning mustahkamlanishiga to‘sqinlik qilmoqda.

Mamlakatda investitsiya muhitini yanada yaxshilash, to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalarni jalb etishni rag‘batlantirish, investorlarning bu boradagi davlat

siyosatining izchilligiga bo'lgan ishonchini mustahkamlash va investorlar bilan ishlashda davlat tuzilmalarining mas'uliyatini oshirish maqsadida 2019 yil 1 avgustda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining —O'zbekiston Respublikasida investitsiya muhitini tubdan yaxshilash chora-tadbirlari to'g'risidagi Farmoni qabul qilindi.

Mazkur Farmonga muvofiq insofli faoliyat yuritgan investor va tadbirkorlik sub'ektiga davlat organi (mansabdor shaxs) tomonidan ularga nisbatan qabul qilingan ma'muriy hujjatning qonuniy kuchiga ishonishi sababli kelib chiqqan mulkiy zararining o'rni qoplanadi, agarda ushbu hujjatning qonuniy kuchiga ishonib mol-mulkdan foydalangan, bitim tuzgan yoki taqdim etilgan afzallik va ustunliklardan boshqacha tarzda foydalangan hamda mazkur hujjat keyinchalik haqiqiy emas deb topilgan yoki bekor qilingan bo'lsa;

davlat organi (mansabdor shaxs)ning ma'muriy hujjatini bekor qilish yoki o'zgartirish masalasi, agar u insofli investor va tadbirkorlik sub'ektining qonuniy manfaatlariga daxldor bo'lsa, sud tartibida ko'rib chiqiladi, uning saqlab qolinishi jamoat manfaatlariga tahdid solayotgan hollar bundan mustasno.

Shuningdek, davlat va jamoat ehtiyojlari uchun yer uchastkalarini olib qo'yish to'g'risida qaror qabul qilishga faqat yer uchastkasi olib qo'yilishi rejalashtirilayotgan manfaatdor shaxslar bilan ochiq muhokama o'tkazilganidan, shuningdek, foyda va xarajatlar baholanganidan keyin yo'l qo'yiladi;

-yer uchastkalarini olib qo'yishda jismoniy va yuridik shaxslarga tegishli bo'lgan turar joy va ishlab chiqarish binolari, boshqa imoratlar va inshootlarning buzilishiga ko'chmas mulkning bozor qiymati va olib qo'yish sababli mulkdorga etkazilgan zararining o'rni to'liq qoplanganidan keyin ruxsat beriladi;

-jismoniy va yuridik shaxslarga davlat organi (mansabdor shaxs)ning noqonuniy ma'muriy hujjati qabul qilinishi oqibatida etkazilgan zarar davlat tomonidan, birinchi navbatda, tegishli organlarning byudjetdan tashqari mablag'lari hisobidan qoplanadi, keyinchalik aybdor shaxsdan regress tartibida undirib olinadi.

-2019 yil 1 oktyabrdan investitsiya faoliyatini amalga oshirish uchun yer uchastkalarini berishning quyidagi yangi mexanizmlari joriy etildi:

-qishloq xo'jaligiga mo'ljallanmagan yer uchastkasini 50 yilgacha muddatga, lekin arizada ko'rsatilganidan kam bo'lmagan muddatga investitsiya loyihalarini amalga oshirish uchun uzoq muddatli ijaraga berish;

-ko'chmas mulk obyektlarini (mehmonxonalar, savdo obyektlari, madaniy-ko'ngilochar majmualar, maishiy xizmat ko'rsatish obyektlari, ta'lim va tibbiyot tashkilotlari, yo'l infratuzilmasi va boshqalar) qurish uchun yer uchastkalariga doimiy egalik qilish huquqini auktsion orqali sotish.

Quyidagilarga:

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilangan tartibda tuman (shahar) hokimlariga chet el investitsiyasi ishtirokidagi korxonalariga qishloq xo'jaligiga mo'ljallanmagan er uchastkasini 50 yilgacha muddatga, lekin arizada

ko'rsatilganidan kam bo'lmagan muddatga investitsiya loyihalarini amalga oshirish uchun uzoq muddatli ijaraga berish;

Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi Raisiga, viloyatlar va Toshkent shahar hokimlariga qonun hujjatlarida belgilangan vakolatlar doirasida va tartibda 10 million AQSh dollaridan ko'p bo'lmagan ekvivalentda chet el investitsiyasi ulushi bo'lgan investitsiya loyihalarini amalga oshirishda chet el investorlari bilan investitsiya shartnomalarini tuzish;

Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi, xalq deputatlari viloyatlar va Toshkent shahar Kengashlariga umumiy maydoni 2000 kvadrat metrdan ortiq, lekin 5000 kvadrat metrdan ko'p bo'lmagan, foydalanilmayotgan davlat mulki obyektlarini (O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 16 iyundagi «Davlat mulki obyektlarini sotish tartib-taomillarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-3067-son qarorining 1 va 2-illovalarida ko'rsatilgan obyektlar bundan mustasno) investitsiya loyihalarini amalga oshirish uchun sotish to'g'risida qaror qabul qilish huquqi berildi.

Chetel investitsiyalari ishtirokidagi korxonalar ustav fondidagi xorijiy investitsiyalar ulushining eng kam miqdorini 30 foizdan 15 foizgacha kamaytirish hamda chet el investitsiyalari ishtirokidagi korxonaning ishtirokchisi sifatida xorijiy yuridik shaxs qatnashishi shartligi to'g'risidagi talabni bekor qilish, chet el investitsiyalari ishtirokidagi korxonalar ustav fondining eng kam miqdorini 600 million so'mdan 400 million so'mgacha kamaytirish, chet el investitsiyalari ishtirokidagi korxonalarni davlat ro'yxatidan o'tkazish uchun davlat boji miqdorini uch baravarga kamaytirish, aktsiyadorlik jamiyatlari ustav fondining eng kam miqdorini 400 million so'm miqdorida belgilash tartibi joriy etildi.

Investitsiya kiritish vaqtida O'zbekiston Respublikasida o'rnatilgan eng kam oylik ish haqining kam bo'lmagan miqdorda xo'jalik jamiyatlarining aksiyalari va ulushlarini sotib olish, shuningdek, xorijiy korxonalar tashkil etish shaklida O'zbekiston Respublikasiga investitsiya kiritgan chet el fuqarolari va fuqaroligi bo'lmagan shaxslarga ko'p martalik uch yillik viza olish va uning amal qilish muddatini O'zbekiston Respublikasi hududidan chiqish zaruratisiz cheklanmagan miqdorda uzaytirish huquqi berildi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi mamlakat iqtisodiyotining ustuvor sohalariga katta miqdorda investitsiya kiritgan chet el fuqarolariga «Faxriy fuqaro» maqomini berish tartibini joriy etishi belgilandi.

Shu bilan birgalikda mamlakatimizda xorijiy investitsiyalarni rag'batlantirish maqsadida 2012 yil 10 apreldagi «To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar jalb etilishini rag'batlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonida belgilangan imtiyozlar mavjud.

Unga muvofiq yuqori texnologiyali ishlab chiqarishlarni rivojlantirishga to'g'ridan-to'g'ri qo'yilmalar kiritayotgan xorijiy investorlar uchun maksimal darajada qulay investitsiya muhitini yaratish, respublika mintaqalariga xorijiy sarmoyalar va

zamonaviy texnologiyalar jalb etilishi rag'batlantirilishini kuchaytirish, xorijiy investorlar hamda xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar uchun kafolatlar va imtiyozlar tizimini yanada mustahkamlash maqsadida qabul qilindi.

Xorijiy investorning pul shaklidagi ulushi 5 million AQSh dollaridan kam bo'lmagan yangidan tashkil etilayotgan xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar davlat ro'yxatidan o'tgan sanadan boshlab 10 yil mobaynida soliq qonunchiligida o'zgarishlar yuz bergan hollarda, yuridik shaxslardan olinadigan foyda solig'i, qo'shilgan qiymat solig'i (tovarlar, ishlar, xizmatlarni realizatsiya qilish aylanmasi), mol-mulk solig'i, obodonlashtirish va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish solig'i, yagona ijtimoiy to'lov, yagona soliq to'lovi to'lashning mazkur korxonalar davlat ro'yxatidan o'tish sanasida amal qilgan me'yorlari va qoidalarini qo'llashga haqlidirlar».

Qiymati 50 million AQSh dollaridan oshadigan va xorijiy investorning ulushi kamida 50 foiz bo'lgan investitsiya loyihalari doirasida, ishlab chiqarish maydonidan tashqaridagi zarur tashqi muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlarini qurish byudjet mablag'lari hamda boshqa ichki moliyalashtirish manbalari hisobidan amalga oshiriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mahmudov N.M, Madjidov Sh.A. Investitsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirish. O'quv qo'llanma. - T.: TDIU, 2010. - 86-b.
2. Meyer, Klaus E., 1998. Direct Investment in Economies in Transition. Edward Elgar, Aldershot.
3. Несветаев Ю.А. Экономическая оценка инвестиций. – М.: МГИУ, 2011. – 163 с.
4. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер. – М.: Альпина Паблишер, 2019. - 947 с.
5. Хазанович Э., Юнусов Л., Юнусов И. Международные финансы. Учебник. КноРус, 2017. – 334 с.
6. Хасбулатов, Р. И. Международные финансы: учебник для магистров / Р. И. Хасбулатов. — М.: Издательство Юрайт, 2014. – 567 с.
7. Хасбулатов Р. И. Мировая экономика. — М.: Экономика, 2016.Т.1.
8. Шарп У., Александер Г., Бэйли Д. Инвестиции: Учебник